DE KREKEL BIJ DE HAARD

DE KREKEL BIJ DE HAARD

CHARLES DICKENS

DIDEROT

ISBN: 9789403960722
Oorspronkelijke titel: *The Cricket on the Hearth*
© 2026 Wilma Baltus. Alle rechten voorbehouden.

De krekel bij de haard

Het eerste getjirp 7
Het tweede getjirp 41
Het derde getjirp 79

Het eerste getjirp

De ketel begon ermee! Vertel mij niet wat mevrouw Peerybingle heeft gezegd. Ik weet wel beter. Mevrouw Peerybingle mag tot in lengte van dagen volhouden dat ze niet kon zeggen wie van de twee ermee begon, maar ík zeg dat het de ketel was. Dat zal ik toch wel weten! De ketel begon ermee, zeker vijf volle minuten volgens het Hollandse klokje met zijn wasbleke wijzerplaat in de hoek, voordat de Krekel ook maar één keer tsjirpte.

Alsof het klokje niet allang was uitgeslagen en de kleine Hooimaaier erboven, die voor een Moors paleis met zijn zeis schokkerig naar links en rechts zwaaide, niet al een halve acre denkbeeldig gras had weggemaaid voordat de Krekel zich ook maar liet horen!

Ik ben van nature helemaal niet zo stellig. Dat weet iedereen. Ik zou mijn mening onder geen beding tegenover die van mevrouw Peerybingle stellen als ik niet volkomen zeker van mijn zaak was. Niets ter wereld zou me daartoe kunnen bewegen. Maar hier gaat het om een feit. En het feit is dat de ketel minstens vijf minuten eerder begon dan de Krekel enig teken van leven gaf. Spreek me tegen en ik maak er tien van.

Laat me precies vertellen hoe het gebeurde. Dat had ik meteen vanaf mijn allereerste woord gedaan, als ik niet met één eenvoudige overweging rekening had moeten houden: als ik een verhaal wil vertellen, moet ik bij het begin beginnen. En hoe is het mogelijk bij het begin te beginnen zonder bij de ketel te beginnen? Je moet namelijk begrijpen dat het leek alsof er tussen de ketel en de Krekel een soort wedstrijd plaatsvond, een krachtmeting. En dit is wat eraan voorafging en hoe het zover kwam.

Mevrouw Peerybingle ging de gure schemering in, terwijl haar hoge trippen over de natte keien klikten en overal op het erf ontelbare onbeholpen afdrukken van de eerste stelling van

Euclides achterlieten. Bij de regenton vulde ze de ketel. Even later kwam ze terug, zonder haar trippen (en daardoor een heel stuk kleiner, want die dingen waren hoog en mevrouw Peerybingle was klein van stuk), en zette de ketel op het vuur. Daarbij verloor ze haar geduld, of raakte het in elk geval even kwijt. Het water was namelijk onaangenaam koud en had die glibberige, kledderige, met natte sneeuw vermengde toestand aangenomen waarin het overal doorheen lijkt te dringen, zelfs door de ijzeren ringen van trippen. Het had haar tenen te pakken gekregen en was zelfs tegen haar benen opgespat. En als we nogal trots zijn op onze benen (en terecht ook) en er bijzonder op letten onze kousen keurig te houden, dan valt zoiets, al is het maar voor even, moeilijk te verdragen.

Bovendien was de ketel onuitstaanbaar en eigenzinnig. Hij wilde zich niet op de bovenste haardstang laten neerzetten; hij weigerde zich naar de brokken steenkool te schikken; hij móést vooroverhellen als een dronkaard en op de haardsteen staan druppelen, de volslagen dwaas die hij was. Hij zocht ruzie met het vuur, waartegen hij nors siste en sputterde. En alsof dat nog niet genoeg was, verzette het deksel zich tegen de vingers van mevrouw Peerybingle. Eerst draaide het zich ondersteboven, waarna het met een vindingrijke hardnekkigheid die een betere zaak verdiend had, schuin de ketel in dook, helemaal tot op de bodem. Zelfs de romp van de Royal George heeft zich nog nooit half zo hevig tegen het boven water halen verzet als het deksel van die ketel zich tegen mevrouw Peerybingle verzette voordat ze het weer naar boven kreeg.

Zelfs toen zag de ketel er nog nors en koppig uit. Hij hield zijn hengsel uitdagend omhoog en richtte zijn tuit brutaal en spottend op mevrouw Peerybingle, alsof hij zeggen wilde: ‘Ik ga niet koken. Niets of niemand krijgt me zover!’

Maar mevrouw Peerybingle was inmiddels weer goedgehumeurd. Ze klopte haar mollige handjes tegen elkaar om ze af te stoffen en

ging lachend voor de ketel zitten. Intussen laaide het vrolijke vuur op en zakte weer in, terwijl de vlammen de kleine Hooimaaier boven op de Hollandse klok telkens deden oplichten en glanzen. Daardoor zou je bijna denken dat hij roerloos voor het Moorse paleis stond en dat alleen het vuur bewoog.
Toch was hij wel degelijk in beweging. Zijn stuiptrekkingen volgden elkaar keurig regelmatig op, twee per seconde. Maar als de klok op het punt stond te slaan, was het verschrikkelijk om zijn kwellingen aan te zien. En wanneer een koekoek uit een luikje in het paleis tevoorschijn kwam en zesmaal riep, schokte hij bij iedere roep alsof hij een spookstem hoorde, of alsof iets draadachtigs aan zijn benen trok.
Pas toen het hevige gerammel en gesnor van de gewichten en touwen onder hem helemaal verstomd was, kwam die doodsbange Hooimaaier weer bij zijn positieven. Dat hij schrok, was niet zonder reden. Zulke rammelende, knokige geraamten van klokken zijn tijdens hun werking bijzonder verontrustend, en ik vraag me werkelijk af hoe er ooit mensen zijn geweest die er plezier in hadden zulke dingen uit te vinden, en vooral hoe Hollanders daartoe konden komen. Volgens het volksgeloof houden Hollanders voor hun eigen onderlijf van wijde broeken en een overvloed aan kleding. Dan zouden ze toch beter moeten weten dan hun klokken zo mager en onbeschermd te laten staan.
En nu, let wel, begon de ketel pas echt aan zijn avond. Nu werd hij steeds milder en muzikaler, begon het onweerstaanbaar in zijn keel te borrelen en liet hij af en toe een kort, haast gezongen gesnuif horen, dat hij meteen weer in de kiem smoorde, alsof hij nog niet helemaal had besloten of hij wel gezellig gezelschap wilde zijn. Nu was het dat hij, na twee of drie vergeefse pogingen om zijn behoefte aan gezelligheid te onderdrukken, alle norsheid en terughoudendheid van zich afwierp en uitbarstte in een lied dat zo warm en uitbundig was dat zelfs de sentimenteelste nachtegaal zich er nooit ook maar het flauwste idee van had kunnen vormen.

En zo duidelijk ook! Wel lieve hemel, je begreep het alsof je een boek las, misschien zelfs beter dan sommige boeken die jij en ik zouden kunnen noemen. Zijn warme adem stroomde naar buiten in een lichte dampwolk, die vrolijk en sierlijk een paar voet opsteeg en daarna in de hoek bij de schouw bleef hangen, als in zijn eigen huiselijke hemel. Met zo'n krachtige vrolijkheid zong de ketel zijn lied dat zijn ijzeren lijf op het vuur zoemde en trilde. En zelfs het deksel, dat zich zo kort tevoren nog had verzet — zoveel invloed heeft een stralend voorbeeld — voerde een soort huppeldansje uit en klepperde als een jong, doofstom bekken dat nooit had geweten waar zijn tweelingbroer voor diende.

Dat het lied van de ketel bedoeld was als een uitnodiging en een welkom voor iemand daarbuiten, voor iemand die juist op dat ogenblik onderweg was naar het knusse huisje en het knetterende vuur, lijdt geen enkele twijfel. Mevrouw Peerybingle wist het heel goed, terwijl ze peinzend voor de haard zat. Het is een donkere nacht, zong de ketel, en de rottende bladeren liggen langs de weg; en boven is alles mist en duisternis, en beneden niets dan modder en klei; en in die hele droevige, sombere lucht is maar één lichtpunt te vinden, al weet ik niet of je het wel een lichtpunt mag noemen, want het is niets anders dan een felle gloed, diep en grimmig karmozijnrood, waar zon en wind samen de wolken gebrandmerkt hebben omdat ze schuldig zijn aan zulk weer; en zelfs het wijdste open land is maar één lange, doffe zwarte streep; en de rijp zit op de wegwijzer, terwijl de dooi op het pad ligt; en het ijs is geen water, en het water kan niet vrij stromen; en van niets kun je zeggen dat het is zoals het zou moeten zijn; maar hij komt, hij komt, hij komt! —

En hier, als je wilt, mag je zeggen dat de Krekel WÉL inviel! Met een 'tsjirp, tsjirp, tsjirp!' als refrein, zó luid en krachtig, en met een stem die, vergeleken met die van de ketel, zó verbijsterend weinig bij zijn afmetingen paste (afmetingen! Je kon het diertje niet eens zien!), dat het de gewoonste zaak van de wereld zou hebben

geleken als hij op datzelfde ogenblik als een te zwaar geladen geweer uit elkaar was geknald, ter plekke het leven had gelaten en zijn lijfje in vijftig stukken had getjirpt. Het zou een volkomen natuurlijk en onvermijdelijk gevolg zijn geweest, waar hij kennelijk zelf met alle macht op aanstuurde.

De ketel had daarmee zijn laatste solonummer gegeven. Hij ging met onverminderde geestdrift door, maar de Krekel nam de eerste viool over en stond die niet meer af. Lieve hemel, wat tsjirpte hij! Zijn hoge, scherpe, doordringende stem schalde door het huis en leek buiten in het donker te fonkelen als een ster. Wanneer hij het luidst zong, klonk er een onbeschrijflijk trillen en beven in zijn stem, alsof zijn eigen tomeloze geestdrift hem van zijn pootjes tilde en telkens opnieuw deed opspringen. Toch gingen de Krekel en de ketel bijzonder goed samen. De strekking van hun lied bleef dezelfde, en in hun wedijver zongen ze het steeds luider, luider, nóg luider.

De knappe kleine luisteraarster — want knap was ze, en jong ook, al had ze enigszins het figuur van een knoedeltje, waar ik persoonlijk niets op tegen heb — stak een kaars aan, wierp een blik op de Hooimaaier boven op de klok, die een tamelijk gemiddelde oogst aan minuten binnenhaalde, en keek uit het raam. Daar zag ze door de duisternis niets anders dan haar eigen gezicht, weerspiegeld in het glas. En ik ben ervan overtuigd (en jij zou dat ook zijn geweest) dat ze nog zo ver had kunnen kijken zonder iets te zien dat ook maar half zo aantrekkelijk was. Toen ze weer op haar oude plaats ging zitten, hielden de Krekel en de ketel hun wedstrijd met onverminderde felheid vol. De zwakke plek van de ketel was duidelijk dat hij niet wist wanneer hij verslagen was.

Het was net een wedren, zo spannend ging het eraan toe. Tsjirp, tsjirp, tsjirp! De Krekel een mijl voor. Zoem, zoem, zoemmm! De ketel komt in de verte opzetten als een reusachtige tol. Tsjirp, tsjirp, tsjirp! De Krekel de bocht om. Zoem, zoem, zoemmm! De ketel blijft hem op zijn eigen manier volgen; aan opgeven denkt

hij niet. Tsjirp, tsjirp, tsjirp! De Krekel frisser dan ooit. Zoem, zoem, zoemmm! De ketel langzaam maar gestaag. Tsjirp, tsjirp, tsjirp! De Krekel zet aan voor de genadeklap. Zoem, zoem, zoemmm! De ketel laat zich niet afmaken. Tot ze uiteindelijk, in het wilde gejakker en gehol van hun wedstrijd, zo volkomen door elkaar heen klonken dat je een helderder hoofd dan dat van jou of mij had moeten hebben om nog met enige zekerheid vast te stellen of de ketel tsjirpte en de Krekel zoemde, of de Krekel tsjirpte en de ketel zoemde, of ze allebei tsjirpten en allebei zoemden. Maar één ding staat vast: op precies hetzelfde ogenblik lieten de ketel en de Krekel, door een wonderlijke samensmelting die alleen zijzelf konden begrijpen, ieder hun eigen lied van huiselijke warmte en geborgenheid opgaan in een straal kaarslicht die door het raam naar buiten scheen, tot ver het weggetje af. En dat licht viel op iemand die juist op dat ogenblik door het duister naderde en vertelde hem, letterlijk in een oogwenk, het hele verhaal, terwijl het riep: 'Welkom thuis, ouwe jongen! Welkom thuis, mijn beste kerel!'

Toen dit doel eenmaal bereikt was, kookte de ketel, totaal uitgeput, over en werd van het vuur genomen. Mevrouw Peerybingle rende naar de deur, waar door het geratel van de wielen van een kar, het gestamp van een paard, een mannenstem, een opgewonden hond die voortdurend naar binnen en buiten schoot, en de verrassende en raadselachtige verschijning van een baby, binnen de kortste keren een drukte van jewelste ontstond.

Waar die baby vandaan kwam, of hoe mevrouw Peerybingle hem in dat ene ogenblik te pakken kreeg, weet ík niet. Maar een levende baby was er, in de armen van mevrouw Peerybingle, en ze leek er behoorlijk trots op toen een steviggebouwde man, veel langer en aanzienlijk ouder dan zij, haar zachtjes naar het vuur trok en zich een heel eind moest bukken om haar te kussen. Maar dat was ze de moeite waard. Zelfs iemand van zes voet en zes duim met spit in zijn rug had zich ervoor gebukt.

‘Lieve hemel, John!’ zei mevrouw P. ‘Wat ben je door dat weer toegetakeld!’
Het weer had hem ontegenzeglijk geen goed gedaan. De dichte mist hing in klontjes aan zijn wimpers, als gesuikerde dooi, en door het samenspel van mist en vuur vertoonden zelfs zijn bakkebaarden regenbogen.
‘Tja, weet je, Dot,’ antwoordde John langzaam, terwijl hij de sjaal van zijn hals afwikkelde en zijn handen warmde, ‘het… het is niet bepaald zomerweer. Dus zo gek is het niet.’
‘Ik wou dat je me niet steeds Dot noemde, John. Dat vind ik niet leuk,’ zei mevrouw Peerybingle, met een pruillip die overduidelijk verried dat ze het juist héél leuk vond.
‘Maar wat ben je dan anders?’ antwoordde John, terwijl hij glimlachend op haar neerkeek en haar middel zo zacht omvatte als zijn enorme hand en arm dat vermochten. ‘Een stipje, en…’ Hier keek hij even naar de baby. ‘Een stipje dat er nog eentje draagt… Nee, ik zeg het maar niet, straks bederf ik de grap. Maar ik was er bijna. Volgens mij ben ik nog nooit zo dicht bij een grap geweest.’
Als je hem zelf mocht geloven, was hij wel vaker op het punt geweest iets heel geestigs te zeggen: die logge, trage, eerlijke John; die John, zo zwaar van lichaam maar zo licht van gemoed; zo ruw vanbuiten maar zo zacht vanbinnen; zo traag van begrip, naar het scheen, maar vanbinnen zo scherpzinnig; zo onverstoorbaar en toch zo goed! O Moeder Natuur, geef uw kinderen de ware poëzie van het hart die verborgen lag in de borst van deze eenvoudige vrachtrijder — want hij was, tussen haakjes, niet meer dan een vrachtrijder — en dan kunnen we het verdragen dat ze in proza spreken en een prozaïsch leven leiden, en kunnen we u zelfs zegenen omdat we van hun gezelschap mogen genieten!
Het was een genot om Dot daar te zien, zo klein van stuk, met haar baby in de armen — een echt poppetje van een baby — terwijl ze met een mengeling van koketterie en peinzende aandacht naar het